

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CX

Nr 2

WARSZAWA 2003

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

**KWARTALNIK
HISTORYCZNY**

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

**ROCZNIK CX
2003**

2

**WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2003**

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszekiewicz, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Iwona M. Dacka (sekretarz), Marian Dygo (zastępca redaktora), Adam Galos, Magdalena Hułas, Leszek Jarmański, Jerzy Jedlicki, Marcin Kamler, Tomasz Kizwalter (zastępca redaktora), Wojciech Kriegseisen (redaktor), Czesław Madajczyk, Jerzy Michalski, Roman Michałowski, Jan Molenda, Edward Potkowski, Henryk Samsonowicz, Jacek Staszewski, Józef Szymański, Stanisław Trawkowski, Roman Wapiński, Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański, Jerzy Wyrozumski

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN

00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 831 02 61

e-mail: kh@ihpan.edu.pl

<http://www.kh.semper.pl>

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2003

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Wydawnictwa Naukowego *Semper*

Publikacja dofinansowana przez Komitet Badań Naukowych

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

ul. Bednarska 20a, 00–321 Warszawa

tel./fax: (0 22) 828 49 73

e-mail: semper@semper.pl

<http://www.semper.pl>

PL ISSN 0023–5903

Nr indeksu 363103

SPIS TREŚCI

Dariusz Adam Sikorski, Galla Anonima wiadomości o Prusach. Próba weryfikacji wybranych hipotez	5
Борис Н. Флоря, От Потопа до Вильна. Русская политика по отношению к Речи Посполитой в 1655–1656 гг.	25
Vaida Kamuntavičienė, Szpitale i szkoły parafialne diecezji wileńskiej i żmudzkiej w drugiej połowie XVII wieku według danych akt wizytacyjnych Kościoła katolickiego	51

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Janusz Grabowski, Jeszcze w sprawie kancelarii książąt mazowieckich w latach 1341–1381. Replika na recenzję Jana Piętki	73
Jana Zachová, W związku z recenzją Jana Piętki	79

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Marek Andrzejewski, Garść uwag na temat pracy o „swoich” i „obcych” w międzywojennym Gdańsku	81
Jan. E. Zamojski, Kompleks wojny prewencyjnej	91

*

M. Czapliński, E. Kaszuba, G. Waś, R. Żerelik, <i>Historia Śląska</i> — Maria Bogucka	109
L. Jan, <i>Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy</i> — Marcin Rafał Pauk	112
Matthäus von Krakau, <i>De contractibus</i> , wyd. M. Nuding — Jarosław Reszczyński	115
<i>Jewish Privileges in the Polish Commonwealth. Charters of Rights Granted to Jewish Communities in Poland-Lithuania in the Sixteenth to Eighteenth Centuries</i> , wyd. J. Goldberg, t. 1–3 — Stanisław Grodziski	120
<i>Das Herzogtum Kurland 1561–1795. Verfassung, Wirtschaft, Gesellschaft</i> , Bd. 2, hg. v. E. Oberländer — Almut Bues	123
A. Bues, <i>Das Herzogtum Kurland und der Norden der polnisch-litauischen Adelsrepublik im 16. und 17. Jahrhundert. Möglichkeiten von Integration und Autonomie</i> — Bogusław Dybaś	128
Ch. Augustynowicz, <i>Die Kandidaten und Interessen des Hauses Habsburg in Polen-Litauen während des zweiten Interregnums 1574–1567</i> — Almut Bues	134
E. Opaliński, <i>Sejm serbrnego wieku 1587–1652. Między głosowaniem większościowym a liberum veto</i> — Anna Filipczak-Kocur	137
A. Kijas, <i>Polacy w Rosji od XVII wieku do 1917 roku. Słownik biograficzny</i> — Wiktoria Śliwowska	141

<i>Nieznana korespondencja rodziny Gillerów</i> , oprac. J. Miluška — Wiktoria Śliwowska	147
J. Pietrzak, <i>Radykalny piłsudczyk. Biografia Wojciecha Stpiczyńskiego</i> — Tadeusz Rutkowski	150
K. Jonca, <i>Wojna polsko-sowiecka 1920 roku w dokumentach niemieckiej dyplomacji</i> — Marian Wojciechowski	154
G. Hryciuk, <i>Polacy we Lwowie 1939-1944. Życie codzienne</i> — Aleksandra J. Leinwand	156
M. Zaremba, <i>Komunizm, legitymizacja, nacjonalizm. Nacjonalistyczna legitymizacja władzy komunistycznej w Polsce</i> — Tomasz Szarota	160

IN MEMORIAM

Nataliã Ivanovna Šaveleva (16 VII 1946 – 28 IV 2001) — Jerzy Strzelczyk	165
Kamilla Mrozowska (28 I 1917 – 2 V 2002) — Renata Dutkova	166
Konrad Zawadzki (30 VI 1912 – 3 VII 2002) — Maria Bogucka	169
Karolina Lanckorońska (11 VIII 1898 – 25 VIII 2002) — Zbigniew Wójcik	171
Antoni Mączak (30 III 1928 – 6 III 2003) — Wojciech Tygielski	174

CONTENTS

Dariusz Adam Sikorski, Information about Pruthenia in the Chronicle by Gallus Anonymus. An Attempted Verification of Select Hypotheses	5
Boris N. Floria, From the “Deluge” to Vilno. Russian Policy towards the Commonwealth in 1655-1656	25
Vaida Kamuntavičienė, Parochial Hospices and Schools in the Vilnius and Samogitia Dioceses during the Second Half of the Seventeenth Century according to the Data of Catholic Church Visitations	51
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	73
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	81
IN MEMORIAM	165

WYKAZ SKRÓTÓW

- AAN – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ – *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*
- AP – Archiwum Państwowe
APH – „Acta Poloniae Historica”
ASWK – *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*
ASWP – *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego*
BC – Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
- BJ – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK – Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO – Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
- BPAU–PANKr. – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR – Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
- CAW – Centralne Archiwum Wojskowe
CDS – *Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae*, Wrocław 1956–1964
- CPH – „Czasopismo Prawno–Historyczne”
DN – „Dzieje Najnowsze”
KDKK – *Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej*, Kraków 1874–1883
- KDM – *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, Kraków 1876–1905
KDMaz. – *Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis*, Warszawa 1919
- KDP – *Kodeks dyplomatyczny Polski*, Warszawa 1847–1887
KDW – *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, Poznań 1877 nn.
KH – „Kwartalnik Historyczny”
KHKM – „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH – *Monumenta Germaniae Historica*
MGH SrG – *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum Germanicarum*
- MGH SS – *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum*
MK – Metryka Koronna
MPH – *Monumenta Poloniae Historica*
mps – maszynopis
n. – i następna
nn. – i następne
OiRwP – „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit. – opus citatum
PH – „Przegląd Historyczny”
PL – *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, Paris 1878–1890
- por. – porównaj
przyp. – przypis

PSB	– <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	– redaktor, redakcja
RH	– „Roczniki Historyczne”
rkp.	– rękopis
RWHF PAU	– „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności” Kraków 1874–1891
	– „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	– „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	– „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	– „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	– <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	– „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	– <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	– „Studia Historyczne”
SIRIO	– <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	– „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	– <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SSS	– <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	– „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	– sygnatura
VL	– Volumina Legum
wyd.	– wydanie, wydał
z.	– zeszyt
ZH	– „Zapiski Historyczne”
zob.	– zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język
1	А а	А а	b bu m r s u	27	Р р	Р r	b bu m r s u
2	Б б	В b	b bu m r s u	28	С с	С s	b bu m r s u
3	В в	V v	b bu m r s u	29	Т т	T t	b bu m r s u
4	Г г	G g	b bu m r s u	30	Ѣ ѣ	Ć ć	s
5	Д д	D d	b bu m r s u	31	Ќ к	Ќ k	m
6	Ђ ђ	Đ đ	s	32	У у	U u	b bu m r s u
7	Ѓ г	Ǧ ǧ	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b bu m r s u	34	Ф ф	F f	b bu m r s u
9	Ё ё	Ë ë	br	35	Х х	H h	b bu m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b bu m r s u
11	Ж ж	Ž ž	b bu m r s u	37	Ч ч	Č č	b bu m r s u
12	З з	Z z	b bu m r s u	38	Ѡ ѡ	Ď ě	ms
13	С с	Ŝ ŝ	m	39	Ш ш	Š š	b bu m r s u
14	И и	I i	b** bu m r s u	40	Щ щ	Ŝ ŝ	bu r u
15	І і	Ì ì	br** u	41	Ъ ъ	" "	b** bu r
16	Ї ї	Ï ï	u	42	Ы ы	Y y	br
17	Ј ј	Ǧ ǧ	ms	43	Ь ь	' '	b bu r u
18	Й й	J j	b bu r u	44	Э э	È è	br
19	К к	K k	b bu m r s u	45	Ю ю	Û û	b bu r u
20	Л л	L l	b bu m r s u	46	Я я	Â â	b bu r u
21	Љ љ	Ľ ľ	ms	47	' '	' '	b bu m r s u
22	М м	M m	b bu m r s u	48	Г г	Ĝ ĝ	b** u**
23	Н н	N n	b bu m r s u	49	Ѣ ѣ	Ě ě	b** r**
24	Њ њ	Ń ń	ms	50	Ж ж	Ǻ ǻ	bu**
25	О о	O o	b bu m r s u	51	Ө ө	Ɔ ɔ	r**
26	П п	P p	b bu m r s u	52	У у	Û û	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne.

- W kraju
  - urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony;
  - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP VII Oddział w Warszawie, Nr 10201071-109628-270-11 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty.

- Ze zleceniem wysyłki do innych państw:
  - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP VII Oddział w Warszawie, Nr 10201071-109628-270-11 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty; dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Cena w prenumeracie w 2004 roku w kraju wynosi **16 zł** za numer. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę (pocztą zwykłą) jest w Europie o 100%, a w krajach pozaeuropejskich o 200% wyższa od krajowej.

Terminy przyjmowania przedpłat przez Wydawnictwo Naukowe Semper oraz przez Poczta Polska (tylko prenumerata krajowa):

- do 25 XI na I kw. roku następnego
- do 25 II na II kw.
- do 25 V na III kw.
- do 25 VIII na IV kw.

Wcześniejsze i bieżące numery można nabywać w Dziale Handlowym Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73. Również można je zamawiać we wszystkich księgarniach naukowych i akademickich (cena 1 egz. w tych księgarniach może różnić się od ceny w Wydawnictwie).

Subscription orders (17 US\$ per copy, 68 US\$ per year) available through the local press distributors or through the Foreign Trade Enterprise ARS POLONA, 00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland, or directly through

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, Poland
tel./fax: (p-22) 828 49 73
<http://www.semper.pl>

Commercial restriction for this copy: FOR SALE IN POLAND ONLY!